

SİGORTA TÜRLERİ

Sigortayı farklı bakış açıları ile çok değişik şekillerde türlere ayırabiliriz.

A. Özel – Sosyal Sigorta

Sosyal Sigorta: Toplumun karşılaştığı bir takım temel risklere karşı güvence sağlanabilmesi amacıyla devlet desteği ile hayat bulan sigorta uygulamalarıdır.

İşsizlik sigortası, genel sağlık sigortası, sosyal güvenlik sistemleri gibi uygulamalar, dünya genelinde var olan sosyal sigorta uygulamalarıdır.

Özel Sigorta: Gerçek ya da tüzel kişilerin sahip oldukları riskleri transfer etmek için ihtiyari ya da zorunlu olarak sigorta şirketlerinden satın aldığı sigorta ürünlerini ifade eder.

Sosyal ve özel sigortalarda ortak olan bir takım noktalar vardır:

- Risklerin bir araya getirilerek yönetilmesi (risk havuzları)
- Belli riskler için önceden tasarlanmış teminatların sunulması
- Prim, teminat, tazminat ödemesi gibi temel sigortacılık kavramlarının varlığı

İki sigorta türü arasındaki temel farklılıklar:

- Sosyal sigorta, sosyal bir amaç taşımaktadır.
- Özel sigortacılık faaliyetleri de bir takım yasal düzenlemeler çerçevesinde gerçekleştirilir. Ancak, özel sigorta, sigortalı ile sigorta şirketi arasındaki sözleşme ile hayat bulurken; sosyal sigortadaki sigorta ilişkisi genellikle yasal bir düzenleme ile başlar.

B. İhtiyari – Zorunlu Sigorta

Zorunlu Sigorta: Kanunlarca yaptırılması zorunlu tutulan sigorta türüdür. Ülkemizde, trafik sigortası, zorunlu koltuk sigortası, zorunlu deprem sigortası bu grup içerisinde değerlendirilebilir.

İhtiyari Sigorta: Akit kurma eyleminin herhangi bir zorunluluk altında olmayıp, serbest irade ile karar verildiği sigorta türüdür. Yukarıda verilen sigorta türleri dışında kalan, kasko, hırsızlık, yangın vb. sigortalar bu grup içerisinde değerlendirilebilir.

C. Meblağ – Zarar Sigortaları

Meblağ Sigortaları: Bir zararı tazminden ziyade sigortalıya belirli bir olayın olması halinde önceden belirlenmiş bir meblağın ödenmesi şeklinde yapılan sözleşme sigortalarıdır. Hayat Sigortaları, ferdi kaza sigortaları bu tür sigortaya örnektir.

Zarar Sigortaları: Sigorta sözleşmesiyle teminat altına alınan risk gerçekleştiğinde, sigortalı malın zarara uğraması veya hukuki sorumluluğun ortaya çıkması sonucunda karşılaşılan maddi zararları teminat altına alan sigorta türüdür.

D. Sigorta Konusuna Göre Sigorta

Hayat Sigortaları: İnsan hayatını ilgilendiren riskleri kapsayan sigorta türüdür.

Mal Sigortaları (Property Insurance): İnsan hayatı ile ilgili olmayıp, piyasa değeri hesaplanabilen, bir bedeli olan sigorta türüdür. Otomobil, konut, işyeri sigortaları gibi örnekler verilebilir.

Sorumluluk Sigortaları (Liability Insurance): Kişi veya kuruluşların üçüncü şahıslara karşı yasalardan doğan sorumlulukları nedeniyle söz konusu olabilecek tazminat taleplerini ve bunlara ilişkin yasal harcamaları teminat altına alan sigorta türüdür.

E. Hayat Sigortaları – Hayat Dışı Sigortalar (Life – Nonlife Insurance)

İnsan hayatının sigortalanmasına ilişkin sigorta ürünleri hayat branşının altında toplanırken; bunun dışında kalan diğer tüm sigorta ürünleri, yani mallara ve sorumluluklara ilişkin olan branşlar hayat dışı altında gruplandırılmaktadır.

Hayat Sigortaları	Hayat Dışı Sigortalar
Sürelî	Yangın
Yaşam Boyu	Kaza
Sürelî – Ölüme Bağlı	Trafik
Birikim	Kredi
	Hukuksal Koruma
	Mühendislik
	Tarım
	Sağlık
	Nakliyat

HAYAT SİGORTALARI

İnsan hayatına yönelik risklere karşı güvence sunan ve bu sebeple genellikle uzun vadeli olan sigortalardır.

- Sigortalının intihar sonucunda hayatını kaybetmesi durumunda, aralıksız olarak üç yıl boyunca prim ödenmiş hayat sigortalarında sigorta şirketi tazminat ödemekle yükümlüdür.

- Hayat sigortalarında, sigortadan faydalanacak kişinin yani lehdarın sigortalıyı öldürmesi durumunda lehdar tazminattan mahrum kalacaktır.

Hayat sigortaları teorik açıdan iki temel kategori altında değerlendirilebilir: koruma ve yatırım odaklı hayat sigortaları

1. Koruma Odaklı Hayat sigortaları: Koruma odaklı hayat sigortasında, sigorta süresi içinde sigortalının vefat etmesi durumunda, sigorta sözleşmesinde belirtilmiş olan tazminat tutarı kanuni varislere ya da poliçede lehdar olarak belirlenen kişilere ödenir.

Vefat sigortaları çerçevesinde, kişinin ölmediği ancak malul kaldığı durumlarda uğrayacağı maddi kayıplara karşı da teminat sağlanabilir. Bu tür teminatlara maluliyet teminatı denmektedir.

2. Yatırım Odaklı (Birikimli) Hayat Sigortaları: Yatırım odaklı hayat sigortası uzun dönemli bir sigorta türü olup; sigorta ettirenin ödediği primlerden risk primi, genel giderler ve komisyon kesintileri yapıldıktan sonra kalan tutarın yatırıma yönlendirilmesiyle elde edilen tasarrufun poliçe süresi sonunda sigortalıya verilmesi şeklinde bir yatırım fonksiyonu içerir.

Yatırım odaklı bir diğer hayat sigortası uygulaması ise yıllık gelir esaslı (annuite) sigortadır. Bu uygulamada, topluca ya da belirli taksitlerle ödenen bir miktar para neticesinde, sigorta şirketi sigortalıya belirli bir süre (ya da hayat) boyunca düzenli olarak ödemeler yapmayı taahhüt eder.

Uygulamada Görülen Temel Hayat Sigortası Türleri

Yukarıda ele alınan iki hayat sigortası türü çerçevesinde pek çok farklı hayat sigortası ürünü görülebilmektedir.

1. Süreli Sigorta (Term Insurance)

Sigortalının belirli bir süre içinde ölmesi durumunda sigorta şirketinin vefat teminatı çerçevesinde ödeme yaptığı bu sigorta, hayat sigortalarının en eski uygulama şeklidir. Eğer bu süre içinde sigortalı ölmezse sigorta şirketi tarafından herhangi bir ödeme yapılmaz. Süreli sigorta, geçici sigorta (temporary insurance) olarak da adlandırılmaktadır.

Süreli hayat sigortalarında üç temel faktör söz konusudur: vefat teminatının miktarı, prim miktarı ve sigorta süresi. Bu üç faktörün kombinasyonları değişik sigorta ürünleri oluşturulmasına imkan tanır.

i. Sabit Süreli (level term): Sigorta bedeli sigorta süresi boyunca değişmez. Bu nedenle, genellikle kısa süreli olarak düzenlenir. Standart süreli sigorta olarak da adlandırılmaktadır.

ii. Değiştirilebilir Süreli (convertible term): Sigorta süresi içerisinde sigortalıya, herhangi bir sağlık raporu ya da kanıt istenmeksizin hayat boyu ya da karma hayat sigortasına geçme şansı verilir. Bu serbestlikten ötürü, değiştirilebilir sigortaların prim miktarı standart süreli sigortalara göre daha yüksektir.

iii. Azalan Süreli (decreasing term): Sigorta bedeli her yıl ya da sigorta sözleşmesinde belirtilen süreler itibarıyla yine sözleşmede belirlenen miktarlarda azalır.

iv. Artan Süreli (increasing term): Azalan süreli hayat sigortasının aksine, sigorta bedeli zaman içerisinde artar. Bu artışın ardındaki temel neden genellikle enflasyonun yarattığı aşındırıcı etkiyi ortadan kaldırmaktır.

v. Yenilenebilir Süreli (renewable term): Bunlar kısa süreli poliçeler olmakla birlikte, sigorta şirketi sigorta süresinin (genellikle bu süre bir yıldır) sonunda poliçeyi yenilemeyi taahhüt eder. Ancak, her geçen yıl sigortalı bir yaş yaşlanıyor olacağı için ödemesi öngörülen prim miktarı da artacaktır. Bu sebeple özellikle ileri yaşlarda süreli sigortalar oldukça pahalı hale gelmektedir.

2. Süresiz Sigorta (Permanent Insurance)

Süreli sigortalar geçici süreler için teminat sunarken, süresiz sigortalarda sunulan güvence genellikle hayat boyu geçerlidir. Süresiz hayat sigortalarının süreli olanlardan farkı sigorta şirketinin bu tür sigortalarda bir şekilde mutlaka tazminat ödemesi yapmasıdır.

i. Hayat Boyu (whole life): Sigortalıya sadece vefat teminatı sunan bir hayat sigortası türüdür. Ancak, sigorta güvencesi sigortalının ölümüne dek sürer.

Prim, sigortalının yaşamı boyunca ödenebileceği gibi tek bir seferde ya da sigortalı belirli bir yaşa geldiğinde (ya da prim belirli bir yıl ödendikten sonra) sona erebilir.

ii. Karma (endowment): Bu tür sigortalarda, sigorta bedeli, sigortalının sigorta süresi bitmeden önce ölmesi ya da sigorta sözleşmesinde öngörülen yaşa ulaşması ile sigorta şirketi tarafından ödenir. Karma hayat sigortaları, hayat sigortalarının primleri göreceli olarak daha yüksek olabilmektedir.

iii. Evrensel Hayat Teminatı (universal life): Sigorta süresi boyunca ödenen primlerin sözleşmede belirtilen hususlar çerçevesinde yatırıma yönlendirilmesi ile sigorta bedelinin zaman içerisinde arttığı hayat sigortalarıdır.

3. Gelir Sigortası (Annuite)

Sigorta şirketinin sigortalıya tek bir seferde ya da taksitler şeklinde ödediği prim karşılığında belirli bir süre ya da sigortalının hayatı boyunca aylık, üç aylık, yıllık gibi düzenli süreler itibariyle gelir ödediği bir sigorta türüdür.

Hayat Sigortaları ile İlgili Bazı Temel Kavramlar

İştira: Birikim priminin alındığı yaşam sigortalarında sigorta şirketinin, poliçe özel şartlarında yazılı asgari sürenin geçmesi ve bu süreye ait primlerin ödenmesinden sonra sigorta ettirenin talebi ile kar paylı birikim tutarını ödeyerek poliçeyi satın almasıdır. Sigortalı için, poliçenin paraya çevrilme olanağıdır.

Tenzil (Sigortanın dondurulması): Birikimli hayat sigortalarında poliçe özel şartlarında belirtilen iştira süresinin geçmesi ve bu süreye ait primlerin ödenmesinden sonra prim ödemelerinin çeşitli nedenler ile durması üzerine, sigortalının ölüm, kalıcı sakatlık gibi teminatlarının sona ererek sadece birikim tutarı üzerinden kar payı almaya devam etmesidir.

Hastalık düzeyi (morbidite) tabloları: Belirli bir nüfus topluluğunun veya belli yaş gruplarına göre sınıflandırılan kişilerin gözlem altında tutulması sonucu oluşturulan hastalanma, yaralanma ve malul olma istatistiklerine göre elde edilen tablolardır.

Hayat tabloları (mortalite table): Belirli bir nüfus topluluğunun gözlem altında tutulması sonucunda oluşturulan, yaşama ve ölüm istatistiklerine göre elde edilen sonuçlardan her bir yaşta bir yıl içerisinde hayatta kalacak ve ölecek kişilerin sayısının öngörüldüğü tablolardır.

Teknik faiz: Teknik karşılıklar, risk primi ve kar payı karşılıklarının garanti edilen kısmının hesaplanmasında kullanılan faiz oranıdır.